

Голові спеціалізованої вченої ради із захисту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії ДФ 20 051.058 Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, доктору наук з державного управління, професору, професору кафедри управління та бізнес-адміністрування Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
Сурай Інні Геннадіївни

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора наук з державного управління, професора Пархоменко-Куцевіл Оксани Ігорівни на дисертаційну роботу Прощука Едуарда Петровича "Публічне управління у сфері фізичної культури і спорту: європейська модель та її впровадження в Україні" подану до захисту у спеціалізовану вчену раду ДФ 20 051.058 Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 – "Публічне управління та адміністрування"

Актуальність теми дисертації, зв'язок з науковими програмами, темами

Науково доведеним та обґрунтованим є факт, що розвиток фізичної культури і спорту характеризує рівень і якість життя населення країни, сформованість сталих традицій здорового способу життя в повсякденному побуті громадян, розвиток духовної та інтелектуальної культури.

Актуальність теми дослідження обумовлюється особливою значимістю інституту фізичної культури та спорту. Фізична культура та спорт впливають на потенціал національного здоров'я, що може позитивно позначатися на збільшенні тривалості життя населення; покращенні продуктивності праці економічно активного населення, скороченні втрат робочого часу через хворобу; підвищенні ефективності профілактичних медичних заходів; скорочення витрат на медичне обслуговування. Закордонний досвід демонструє, що фізична культура та спорт можуть комплексно вирішувати проблеми підвищення рівня здоров'я населення країни (її регіонів), тим

самим, сприяючи здоровому морально-психологічному клімату у колективах підприємств.

Держава регулює відносини у сфері фізичної культури і спорту шляхом формування державної політики, створенням відповідних державних органів, фінансового, матеріально-технічного, кадрового та інформаційного, нормативно-правового та іншого забезпечення розвитку фізичної культури і спорту, а також виконання широкого самодіяльного статусу фізкультурно-спортивного руху в Україні і комплексної взаємодії державних органів із громадськими організаціями фізкультурно-спортивної спрямованості. Водночас, в умовах пандемії COVID-19, а також воєнного часу виникла потреба у перегляді наукових підходів до проблеми публічного управління у сфері фізичної культури і спорту, імплементації кращих європейських практика у національну модель публічного управління.

Таким чином, дисертація Прощука Е. П. щодо виокремлення європейської моделі публічного управління у сфері фізичної культури і спорту та впровадження її основних елементів в Україні є актуальною та своєчасною науково-дослідною роботою для удосконалення української системи публічного управління і посилення вітчизняної науки публічного управління та адміністрування в аспекті поглиблення окремих уже актуалізованих у теорії питань даної проблематики механізмів публічного управління у сфері фізичної культури і спорту в їх загальному розвитку, варіаціях та складових, з одного боку, а з іншого – комплексною розробкою напрямів вдосконалення організаційних та нормативно-правових аспектів публічного управління у сфері фізичної культури і спорту.

Дисертаційну роботу виконано як частину загального плану науково-дослідної роботи Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника: «Теоретико-методологічні та прикладні засади розроблення і функціонування інноваційних механізмів публічного управління та адміністрування» (номер державної реєстрації: 0120U100494). Внесок здобувача полягає у розробці концептуальних підходів до формування та функціонування інтегрованої моделі шляхом реалізації механізмів публічного управління розвитком фізичної культури та спорту в Україні.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність

Високий ступінь теоретичного, методологічного та емпіричного обґрунтування наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації, на наш погляд, підтверджується великою кількістю проаналізованих наукових

праць, широкого кола опрацьованої джерельної бази з різних галузей науки (публічне управління та адміністрування, право, економіка, політологія) та новітніх нормативно-правових актів, зокрема в контексті дослідження механізмів публічного управління у сфері фізичної культури і спорту в Україні та Європейських країнах.

Поставлена автором мета дисертаційної роботи - обґрунтування науково-теоретичних засад та надання практичних рекомендацій із впровадження європейського досвіду публічного управління у сфері фізичної культури та спорту в Україні через функціонування інтегрованої моделі з ефективною реалізацією комплексу управлінських механізмів - логічно розкрита.

У першому розділі *«Науково-теоретичні засади публічного управління у сфері фізичної культури та спорту»* проаналізовані наукові підходи до публічного управління у сфері фізичної культури та спорту як об'єкту державної соціально-гуманітарної політики. Здійснено аналіз нормативно-правового забезпечення реалізації публічного управління фізичною культурою та спортом в Україні, підходів до формування державної політики у сфері фізичної культури та спорту в Україні за роки незалежності, виокремленні пріоритетні напрями розробки нормативно-правового механізму публічного управління фізичною культурою та спортом. Визначені основні недоліки, що полягають у відсутності законодавчої підтримки системних змін та трансформацій, які можуть забезпечити вихід фізичної культури та спорту на якісно новий рівень. Автором визначений інституційно-організаційний базис публічного управління у сфері фізичної культури і спорту на сучасному етапі в Україні, розглянута організаційна структура профільних підрозділів Міністерства молоді та спорту України, що відповідають за розвиток фізичної культури та спорту.

У другому розділі *«Аналіз європейського досвіду публічного управління у сфері фізичної культури та спорту»* проаналізовані організаційно-правові механізми реалізації Європейської моделі публічного управління у сфері фізичної культури та спорту. Здійснено аналіз Конвенції захисту прав людини і основоположних свобод, Європейської хартії зі спорту для всіх, Європейської спортивної Хартії, Кодексу спортивної етики, Конвенції Ради Європи проти маніпулювання спортивними змаганнями, Європейської конвенції про насильство та неналежну поведінку з боку глядачів під час спортивних заходів і зокрема футбольних матчів та ін. Виокремленні міжнародні конференції у межах питання розвитку системи фізичної культури та спорту. Визначено структурно-функціональне

забезпечення Європейської моделі публічного управління у сфері фізичної культури та спорту, інституціональні особливості національних моделей публічного управління розвинених держав Європи, особливості реалізації механізмів публічного управління фізичною культурою та спортом у різних моделях. Здійснено аналіз реалізації механізмів публічного управління фізичною культурою і спортом в країнах-членах Європейського Союзу, структури системи публічного управління фізичною культурою та спортом, а також елементів системи публічного управління фізичною культурою та спортом у країнах-членах ЄС, інституцій, що визначають основи реалізації механізмів публічного управління фізичною культурою та спортом країн-членів Європейського Союзу.

У третьому розділі *«Імплементация європейської моделі публічного управління фізичною культурою та спортом в Україні»* розглядаються питання національних пріоритетів публічного управління фізичною культурою та спортом в умовах європейської інтеграції України, здійснено інтерпретацію результатів опитування щодо розвитку системи публічного управління фізичною культурою та спортом, виокремлено пріоритети діяльності громадських організацій у сфері фізичної культури та спорту. Визначені шляхи удосконалення комплексу механізмів реалізації Європейської моделі публічного управління фізичною культурою і спортом. Автором розроблена та обґрунтована суб'єктно-об'єктна структура публічного управління розвитком фізичної культури та спорту.

Обґрунтованість одержаних результатів забезпечується шляхом комплексного використання в дисертаційній роботі загальнонаукових і спеціальних методів. Обрані методи відповідають сутності об'єкта дослідження. Об'єкт (публічне управління у сфері фізичної культури та спорту) і предмет (впровадження Європейської моделі публічного управління у сфері фізичної культури і спорту в Україні) дослідження відповідають заявленій темі. Поставлені дисертантом завдання розкривають мету дослідження. Структура дисертації логічна, матеріали розділів викладено відповідно до мети і поставлених завдань.

Викладене вище свідчить про достатній рівень обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційного дослідження. Висновки - в цілому відповідають поставленим завданням, відповідно відтворюються в оприлюдненому тексті анотації.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів, повнота їх викладу в опублікованих працях

Оцінюючи зміст дисертаційного дослідження, можна стверджувати, що отримані наукові результати є достатньо аргументованими та обґрунтованими. Представлена до захисту робота є самостійною, інноваційною – в ній здебільшого порушуються питання, які характеризуються невисоким рівнем розробки в Україні. Наукова новизна та висновки дисертації сформульовані чітко і конкретно, отримані на основі логічного та послідовного викладу матеріалу. Розділи дисертаційної роботи взаємопов'язані між собою та структурно доповнюють один одного.

Зазначене дозволяє зробити висновок про достатню обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації, а також про логічність, системність, послідовність та комплексність викладу матеріалу.

Власне наукова новизна отриманих автором результатів полягає в тому, що в дисертаційному дослідженні Прощука Едуарда Петровича *уперше* розроблено інтегровану модель публічного управління у сфері фізичної культури та спорту в Україні на основі використання європейського досвіду з впровадженням організаційних процедур та принципів функціонування фізичної культури та спорту, що відрізняється сучасними інноваційними підходами до суспільно-владної взаємодії у розвитку громадського здоров'я через системне проведення фізкультурно-оздоровчих заходів державного, регіонального та місцевого рівня із залученням широких верств соціуму. Удосконалено комплекс механізмів реалізації публічного управління у сфері фізичної культури та спорту в Україні; науково-теоретичні підходи публічного управління у сфері фізичної культури та спорту щодо формування комплексності соціально-гуманітарної політики.

До методологічних здобутків автора слід віднести: соціальні критерії запитів до органів публічної влади з управління фізичною культурою та спортом в умовах європейської інтеграції України щодо визначення суспільних факторів збереження та підтримання зростання рівня громадського здоров'я із врахуванням настроїв соціуму з профілактики девіантних проявів поведінки індивідів через популяризацію фізичної культури і масового спорту як базису фізкультурно-оздоровчої діяльності в державі; засади функціонування Європейської моделі публічного управління фізичною культурою та спортом у країнах-членах ЄС шляхом з'ясування особливостей її практичного впровадження на загальноєвропейському та національному рівнях із врахуванням ресурсного наповнення об'єктів фізкультурно-спортивної інфраструктури за умов ефективної державної

стратегії здорового способу життя громадян та підтримки спортивно-масового руху; концептуальні основи популяризації фізичної культури із врахуванням орієнтації на потреби індивідів з обґрунтуванням підходів до трансформації суспільно-владних відносин через інформаційно-комунікативний вектор комплексного цілеспрямованого впливу державної соціально-гуманітарної політики на розвиток сфери фізичної культури та спорту в суспільстві на сучасному етапі його демографічного розвитку.

Основні результати дисертаційної роботи опубліковано в 12 наукових працях, зокрема в: 6 статтях в наукових фахових виданнях України та інших держав з наряду, з якого підготовлено дисертацію (у тому числі: 2 – у виданнях іноземних держав, 4 – у друкованих фахових виданнях України з державного управління); 6 тезах за матеріалами науково-практичних конференцій.

Варто відмітити, що апробація результатів дослідження на науково-практичних конференціях демонструє планомірність і системність роботи здобувача протягом всього періоду роботи над дисертацією. Зміст анотації ідентичний основним положенням дисертації. Опубліковані наукові праці повною мірою відображають основні положення та результати дослідження.

Практичне значення і впровадження одержаних результатів дослідження

Результати наукових положень і висновків, сформульованих у дисертації Прощука Едуарда Петровича вже використані та можуть знайти подальшу реалізацію у формуванні концептуальних підходів до визначення специфіки реалізації механізмів публічного управління у сфері фізичної культури та спорту, формування практичних рекомендацій до забезпечення ефективної системи публічного управління фізичною культурою та спортом, імплементації окремих елементів Європейської моделі публічного управління фізичною культурою та спортом на національному, регіональному та місцевому рівнях. Все це підтверджується відповідними довідками про впровадження, виданими Управлінням спорту та молодіжної політики Івано-Франківської обласної державної адміністрації (довідка №15/02/01-4/23 від 15.02.2023р.), ГО «Надихай» (довідка №11-01 від 07.08.2022 р.), Прикарпатським національним університетом імені Василя Стефаника (акт № 01-23/91 від 31.05.2023р.), «Всеукраїнською федерацією української боротьби на поясах» (довідка № 12-73/4 від 21.12.2022 р.).

Оцінка ідентичності анотації та основних положень дисертації

Аналіз змісту анотації та основних положень тексту дисертаційного дослідження Прощука Едуарда Петровича засвідчив їхню повну ідентичність в частині формулювання мети, об'єкту, предмету, завдань,- положень новизни, висновків до розділів, загальних висновків. Загалом зміст анотації відтворює інформацію про методологію дослідження, способи аргументації положень, основні ідеї тексту дисертації, викладені стисло.

Анотація не містить інформації, яка була б відсутньою в дисертації. Дисертація та оприлюднена анотація оформлені згідно з Вимогами до оформлення дисертації, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 44, зареєстрованими в Міністерстві юстиції України 03.02.2017 за № 155/30023.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

У цілому, відзначаючи позитивні складові поданої до захисту дисертації, водночас, потрібно висловити деякі зауваження та побажання:

1. У розділі 1.1. «Публічне управління у сфері фізичної культури та спорту як об'єкт державної соціально-гуманітарної політики» автором здійснено аналіз наукових підходів до публічного управління у сфері фізичної культури та спорту як об'єкту державної соціально-гуманітарної політики, процитовано думку провідних вчених щодо даного феномену. Разом з тим, даний розділ має дати уявлення щодо розробленості або нерозробленості проблеми публічного управління у сфері фізичної культури та спорту як об'єкту державної соціально-гуманітарної політики, що на жаль неможливо з'ясувати при аналізі цитування науковців з проблематики. Було б доцільно автору звернути увагу наскільки тематика розроблено, що мало розроблено і на чому потрібно зробити акцент при аналізі проблеми. Водночас, автором не систематизовані зазначені наукові підходи. Крім того, автором не визначена власна думка щодо даного феномену, не зазначені наскільки думки науковців та його думки збігаються або ні.

2. У розділі 1.3. «Інституційно-організаційний базис публічного управління у сфері фізичної культури і спорту на сучасному етапі в Україні» мають бути проаналізовані інституційно-організаційний базис публічного управління у сфері фізичної культури і спорту на сучасному етапі в Україні. Водночас, автор аналізує нормативно-правові засади публічного управління у сфері фізичної культури і спорту (аналіз яких був зроблений у розділі 1.2.), зокрема Державну цільову соціальну програму розвитку фізичної культури і

спорту на період до 2024 року (сторінка 70), Концепцію Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року (сторінка 71).

Автор ретельно проаналізував функції Міністерства молоді та спорту України та його структурних підрозділів, що відповідають за розвиток фізичної культури та спорту, однак також слід було б проаналізувати не лише діяльність Міністерства молоді та спорту України. Так, відповідно до Закону України «Про фізичну культуру і спорт» до інституційно-організаційного базису публічного управління у сфері фізичної культури і спорту в Україні слід віднести: Національний олімпійський комітет України, національні спортивні федерації, у тому числі національні спортивні федерації осіб з інвалідністю, Міжнародний параолімпійський комітет, а також органи місцевого самоврядування, до функцій яких віднесено питання управління фізичною культурою та спортом в регіонах. Автором доцільно було б проаналізувати роль зазначених інституцій з метою всебічного аналізу публічного управління у сфері фізичної культури і спорту.

3. У назві розділу 2.1. «Організаційно-правові механізми реалізації Європейської моделі публічного управління у сфері фізичної культури та спорту в ЄС» зайвим є слова «ЄС», бо вже зазначена, що це «Європейська модель».

4. У розділі 2.3. «Аналіз реалізації механізмів публічного управління фізичною культурою і спортом в країнах-членах Європейського Союзу» виокремлено наступні механізми публічного управління у сфері фізичної культури та спорту: адміністрування; переконання; мотивація; соціально-психологічні методи; економічні методи (сторінка 127-128). Разом з тим, методи не є механізмами, як автор зазначає. Крім того, автором, не враховані такі важливі механізми як: нормативно-правові механізми, кадрові механізми, організаційні механізми, комунікаційні механізми. Водночас, у роботі звертається увага на законодавство, інституції, кадри, стейкхолдерів, однак у своїй роботі дисертант не зазначає, що це також є механізмами публічного управління у сфері фізичної культури та спорту.

5. У розділі 3.2. «Удосконалення комплексу механізмів реалізації Європейської моделі публічного управління фізичною культурою і спортом» здобувач пропонує імплементацію Європейської моделі як загальноєвропейської та французької моделі публічного управління як національної моделі країн-членів ЄС до української системи публічного управління у сфері фізичної культури та спорту в умовах реалізації процесів децентралізації.

Водночас, у роботі пропонується запровадити діяльність державного агентства розвитку фізичної культури та спорту та розмежувати функції цього агентства та Міністерства молоді та спорту України. На нашу думку, запровадження додаткового державного органу виконавчої влади не обґрунтовано автором, адже децентралізація процесу управління фізичною культурою і спортом передбачає надання більшості повноважень органам місцевого самоврядування, як це здійснено у Франції (слід звернути увагу, що у Франції публічним управлінням у сфері фізичної культури та спорту займається профільне міністерство). Крім того, запровадження діяльності додаткового органу влади потягне не лише фінансові видатки з державного бюджету, а також дублювання деяких функцій Міністерства та агентства.

Водночас, автором не обґрунтовано чому саме потрібно вилучити функції щодо управління фізичною культурою та спорту у Міністерства молоді та спорту України, адже недоліки щодо формування та реалізації державної політики у сфері фізичної культури та спорту пов'язані з відсутністю достатнього фінансування, зарегульованими процесами управління системою фізичної культури та спортом, а також відсутності дієвої децентралізації.

6. У розділі 3.3. «Функціонування інтегрованої моделі публічного управління фізичною культурою і спортом на основі європейського досвіду в Україні» запропонована організаційно-функціональна структура імплементації Європейської моделі публічного управління фізичною культурою і спортом в Україні, де ключовим елементом виступає Державне агентство розвитку фізичної культури та спорту. Разом з тим, слід звернути увагу, що у цій же структурі виокремлено Міністерство молоді та спорту України, яке відповідно до структури здійснює розробку механізмів імплементації Європейської моделі публічного управління фізичною культурою та спортом, як і Державне агентство розвитку фізичної культури та спорту. Тому, навіть у зазначеній структурі функції Міністерство молоді та спорту України та Державного агентства розвитку фізичної культури та спорту дублюються.

Водночас, відповідно до Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» міністерства забезпечують формування та реалізують державну політику в одній чи декількох сферах, інші центральні органи виконавчої влади виконують окремі функції з реалізації державної політики. Таким чином, роль Міністерства молоді та спорту України буде формування та реалізації державної політики у сфері молоді, спорту, фізичної культури, а державного агентства – виконання (а не формування) державної політики у сфері фізичної культури та спорту. У зв'язку з наведеним, автору потрібно

було б чітко прописати комунікативні механізми співпраці Міністерства молоді і спорту України та Державного агентства розвитку фізичної культури та спорту.

Крім того, у організаційно-функціональній структурі імплементації Європейської моделі публічного управління фізичною культурою і спортом в Україні не передбачено децентралізаційних процесів у галузі фізичної культури і спорту, а передбачається централізована структура, яка включає ще додатковий орган виконавчої влади - Державне агентство розвитку фізичної культури та спорту. Тому, автору було б доцільно більше уваги приділити децентралізації та делегування функцій від Міністерства молоді і спорту України до органів місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства.

Крім того, дисертаційна робота тільки виграла б, якщо автором до кожного розділу були сформовані висновки, які б надавали можливість побачити результати дослідження на кожному етапі вивчення проблематики.

Водночас, висловлені зауваження та пропозиції, мають, в основному, рекомендаційний і дискусійний характер, впливають із складності й багатогранності досліджуваної теми та окреслюють перспективні напрями подальших наукових розробок досліджуваної проблематики. Саме тому вони не знижують загальної позитивної оцінки наукового дослідження, його наукової та практичної цінності.

Загальний висновок та оцінка дисертації

Представлена на захист дисертаційна робота Прощука Едуарда Петровича "Публічне управління у сфері фізичної культури і спорту: європейська модель та її впровадження в Україні" виконана на належному теоретико-методологічному рівні, є цілісним і завершеним самостійним науковим дослідженням, у якому вирішено важливе завдання в галузі науки "Публічне управління та адміністрування". Дисертаційна робота містить раніше не захищені наукові положення, автором отримані нові науково обґрунтовані результати в галузі науки публічного управління та адміністрування. Оформлення дисертації, у цілому, з урахуванням зазначених вище зауважень, відповідає діючим нормативним документам.

Дисертація Прощука Едуарда Петровича на тему "Публічне управління у сфері фізичної культури і спорту: європейська модель та її впровадження в Україні" відповідає спеціальності 281 "Публічне управління та адміністрування" та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах

(наукових установах) затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року, а її автор – Прощук Едуард Петрович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 "Публічне управління та адміністрування".

Офіційний опонент:

доктор наук з державного управління, професор
завідувач кафедри публічного управління
та адміністрування Університету
Григорія Сковороди в Переяславі

О.І. Пархоменко-Куцевіл